

De Ivstitia Et Ivre ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus

Lessius, Leonardus

Antverpiæ, 1632

4 Vtrùm is, qui antè vouerat ingredi Religionem, si posteà puellam sub promissione vera vel ficta deceperit, poßit ingredi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)

DUBITATIO IV.

Vtrum is, qui ante voverat ingredi Religionem, si postea puellam sub promissione vera vel ficta matrimonij deceperit, possit ingredi.

Respondeo, Non posse intrare, sed teneri eam ducere, vt passim DD. tradunt: si tamen ipsa votum eius omnino ignorauit, & recuset omnem aliam satisfactionem. Probat: Quia ingressus Religionis iam factus est ei illicitus; non enim potest ingredi, nisi grauem iniuriam irrogando puellae; ergo, &c.

Secundo, a simili. Si ego vouissem 100. dare in eleemosynam, & postea inferrem alteri damnum tanti aestimatum, nec haberem aliunde, quo illud compensarem; tenerer dare illa 100. Deo vota, nec possem persolvere votum, omissa damni compensatione; quia obligatio strictae iustitiae praeponderat obligationi religionis: ergo similiter hic, cum ratione contractus & damni pudicitiae, corpus illius sit obnoxium puellae, nec aliter possit ex aequo sarciri, nisi cum illa contrahendo, tenebitur contrahere, & etiam consummare matrimonium: nam contrahendo & non consummando, non censetur reparatum damnum pudicitiae, nec occurreret efficaciter infamiae imminenti.

Tertio, Quia puella bona fide ex parte sua compleuit contractum, cum damno suae pudicitiae: ergo alter tenetur complere ex parte sua. Neque puella tenetur admittere aliam compensationem, tum quia pudicitia non est pecunia aestimabilis, tum quia non tenetur subire infamiam amissae virginitatis, vt ille votum suum impleat.

Aduerte tamen, si puella sciuit eum habere votum castitatis vel Religionis, non potest vrgere ipsius nuptias; quia non bona fide contraxit, cum videret ipsum non posse nuptias promittere. Sed, teneturne tunc aliter compensare? Certè non videtur teneri; (nisi forte persuaserit puellae se facile obtenturum dispensationem) quia non fuit ab ipso decepta. sciuit enim, quod promissum est, non posse ab ipso licite praestari.

Petes, Vtrum in his casibus impetrari debeat dispensatio voti? Respondeo, non videri necessarium; quia executio voti facta est illi illicita. consilendum vt petatur; quia aliàs tenebitur ex parte sua seruare castitatem, si eam vouit; vnde non poterit debitum petere, sed tantummodo reddere, ea implicite vel explicite petente.

Quod dictum est de eo, qui promissione matrimonij virginem deceperit, non posse illum ingredi Religionem absque ipsius consensu; idem dicendum de eo, qui contractis sponalibus non obtinuit quidem vsuram corporis, sed magnam familiaritatem, quae moueat suspicionem copulae, ita vt absque notabili infamia puellae non possit recedere a contractu. ita Corduba & Lopez supr. n. 29. citati. Ratio est, quia non potest hanc iacturam aliter sarcire. Idem dicendum si erat vidua bonae famae, & non infimae fortis, ob eandem causam. Denique idem docet Sancius lib. 8. disput. 36. si puella vi vel dolo fuit deflorata, vel precibus violentiae aequipollentibus; & corruptor vt huic iniuriae satisfaciatur, sponte promittat ei matrimonium: tunc enim tenetur stare promissis, nec potest illa inuita Religionem capessere. Ratio est, quia ex

27
no tenetur compensare pecunia.
torem, & tamen ratione iniuriae teneri nihilominus damnum sarcire. Sed verius puto, in conscientia ad aliud non teneri, quam ad implendum promissum, ducendo eam in vxorem; sic enim abunde videtur satisfacere pro iniuria per fictionem illata. Quod confirmatur ex aliis contractibus; si enim fidei tibi promittam mutuum, eoque nomine tu emas merces; facio tibi iniuriam, & teneor sarcire damnum, nisi seruem promissum: si tamen seruare volo, tu verò nolis accipere, non teneor damnum secutum compensare.

28
4. Si fornicata fuerit.
Quarto, Si illam contingat postea cum alio fornicari, prior non tenebitur eam ducere. Ratio est; quia in promissione sponalium haec conditio tacite subintelligitur. Sed difficultas est, Vtrum tunc teneatur illi aliter satisfacere? Respondeo, non teneri, nisi ante fuerit conuentum. nam ex vi promissionis solum tenetur ea ducere. quae obligatio extinguitur per superuenientem fornicationem. vnde nisi antea fuerit mutata in obligationem pecuniariam, nihil ei ex iustitia debebitur.

29
5. Si ipsam decepsit.
Quinto, Si dicenti se virginem, promissit nuptias, vt ea potiretur, & postea deprehendat, non esse virginem, non tenebitur stare promissis. ita Lopez 1. p. cap. 76. citans pro se Armillam. idè tenet Corduba lib. 1. q. 13. sui Questionarij dicto 3. Ratio est; quia sicut eam decepsit, ita vicissim ab ea deceptus est: itaque est compensatio iniuriae. vnde nec videtur pecunia compensare debere. cur enim teneatur, cum ab ea deceptus sit? Confirmatur; quia si serio promississet, non teneretur propter illam deceptionem: ergo neque dum fidei.

30
6. Si non erat virgo.
Sexto, Si putabat illam esse virginem, & in coniunctione deprehendat reuera non fuisse, quamuis ex verbis eius deceptus non fuerit. quo casu non tenebitur illam ducere: vt docet Corduba supra lib. 1. q. 13. quia illa causa sufficiens est ad soluenda sponalia; tenebitur tamen, iuxta praedictum Auctorem, pecunia compensare; quia ipsa illum non decepsit fraude aliqua. Contrarium tamen fortè non improbabile, quia si serio promississet, non solum non teneretur eam ducere, sed neque dotare. Nam ex vi promissionis solum obligatur ad eam ducendam; quae obligatio cessat ex eo, quod deprehendat non esse virginem; vt alibi dictum est. quam sententiam inuenio probatam doctissimo viro Thomae Sancio libr. 1. de matrimonio disput. 10. n. 12.

31
Si sciebat non esse virginem.
Aduerte tamen, Si sciebat eam non esse virginem, & promissit ei matrimonium fidei, ad obtinendam copulam, ea secuta, tenebitur illam ducere, si ipsa velit; quia ipse deceptus non fuit, & illa ex parte sua, praestitit conditionem contractus. ita docet Siluest. verb. Matrimonium 4. qu. 8. Paul. d. 28. q. 1. ar. 2. concl. 4. Contrarium tamen esse verius, si non timetur infamia, docet Thomas Sancius, citans Lopezium, Veracruz, & reliquos. quare sufficere compensare pecunia. Ratio est; quia corrupta, exigendo tale matrimonium pro corporis sui vsura, nimium exigit. Non enim tanti aestimatur copula cum corrupta, vt matrimonio eius debeat compensari. Vnde cum non teneatur ad matrimonium ratione promissionis, (vt quae nulla fuerit) nec ratione damni, cum nullum secutum sit, vt suppono: solum tenetur iudicio prudentis compensare copulam, per talem iniuriam obtentam. secus tamen si esset honesta vidua, & impenderet infamia.

32
Non potest intrare Religionem.

33
Si sciuit eius votum. An aliter compensare teneatur.

34
Dispensatio.

35
Si sponsalia contraxit.

Si vi vel dolo deflorata fuit.

vi illius deflorationis iniuriosa tenetur illam ducere, vel dotare, iuxta cap. 1. de adulteriis, quod ex lege veteri translatum in Ius canonicum. Itaq; cum ratione iniuriae violationis tenetur ad alterum disiunctiue, vbi semel elegerit alteram partem, non potest mutare absque consensu puella.

Quod enim semel placuit, amplius displicere non potest: iuxta regulam 2 r. de regul. Iuris in 6. Quod intellige, si alterius interfit, vtridem Glossa: atqui hic plurimum interest puella te non mutare. Confirm. Quia cum obligatio est disiunctiua, facta electione alterius partis, haec sola debetur; vt patet in aliis debitis. electio autem in huiusmodi est debitoris; vnde debet esse libera. quare si metu cogatur ad illam partem, nempe ad promittendum matrimonium, non tenetur ad illam; sed soluendo dotem, vel damnum faciendum, est liber.

Si viduam vi vel fraude.

Si viduam honestam vi vel fraude absque promissione matrimonij cognouit, etsi postea ei promitteret matrimonium in satisfactionem, nihilominus possit alio modo pro iniuria satisfacere, & ita religionem ingredi. ita Sancius supra. quod intellige, nisi sequeretur illam grauis infamia, cui alia ratione non possit occurrere. Ratio est, quia talis promissio fuit omnino libera; (solum enim de deflorante virginem statutum est, vt tenetur eam ducere, vel dote augere, cap. 1. & 2. de adult.) vnde habet tacitam conditionem, Nisi religionem ingrediar. Sicut qui promissione pecuniae puellam deflorauit, etsi postea loco pecuniae promittat matrimonium, nihilominus potest religionem ingredi soluta pecunia promissa: quia cum sit promissio omnino libera, non a Iure imperata, habet tacitam conditionem praedictam.

Promissio libera.

Contraria sententia verior.

Verum etsi haec sint probabilia; verius tamen puto esse eandem rationem in foro conscientiae, siue promissio facta sit viduae honestae, siue virgini, in praedictis casibus, modo cetera sint paria. Ratio est, quia Ius illud cap. 1. de adult. non obligat ante sententiam Iudicis, vt supra dictum est, & communiter docent Auctores. Itaq; promissio illa matrimonij in vtroque casu censetur liberalis; ac proinde tacitam habens conditionem, Nisi religionem ingrediar. poterit ergo ingredi, soluendo dotem, aut prudentis arbitrio compensando, nisi per sententiam coactus fuerit illam ducere. Vbi etiam aduertendum, cum qui consentientem deflorauit, si postea ei matrimonium promittat, in foro externo cogendum vt eam ducat. Ratio est, quia quando vi vel dolo fecit secuta promissione, est compellendus, vt dictum est: atqui praesumitur ita fecisse; quia non videtur sponte consensisse: vnde cogetur, nisi probet illam vel non fuisse virginem, vel sponte praebuisse consensum, vt recte Sancius supra.

In foro externo.

DUBITATIO V.

Vtrum adulter teneatur aliquid restituere marito adultera pro iniuria, si partus non sit secutus.

36. Respondeo & Dico Primò, Si nullum aliud damnum secutum est, non teneri quidquam pro hac iniuria marito illata rependere. Ratio est; quia iniuria ab omni damno separata, non debetur ex iustitia, nisi satisfactio, per signa doloris, veniae petitionem, &c. quae tamen locum non ha-

bet, quando iniuria ignoratur; vnde nisi maritus resciscat, non tenetur adulter ad talem satisfactionem. haec enim satisfactio non fit, nisi sentienti se iniuria affectum, cum consistat in placatione animi exacerbati. quòd si resciscat, & putetur cupere, tenetur: aliàs minimè.

Dico Secundò, Si maritus exigat satisfactionem pecuniariam, alter non tenetur eam praestare. Ratio est; tum quia tale damnum non est illatum; tum quia haec conuentio seu transactio pro iniuria adulterij, Iure est interdicta, L. Transigere. r. 8. C. de transactionibus, vbi dicitur: *Transigere vel pacisci de crimine capitali, excepto adulterio, prohibita non est.* Idem vetatur L. Miles. 11. r. ad legem Iuliam, de adulteriis. quod idcirco Ius vetuit, ne maritus videatur suae vxoris lenocinium facere, eiusq; corpus ad quaestum tamquam leno prostituere. Si tamen maritus occultè transigeret cum adultero sine scandalo, non videretur peccare, nec ad restitutionem teneri; quia leges illae magis pertinent ad Iudices, ne concedatur actio, nimium in poenam, ob praesumptionem lenocinij; quam ad mores priuatos.

37

38 *Occulta transactio non est illicita.*

DUBITATIO VI.

Vtrum si secutus sit partus, teneatur adulter ad restauranda damna, quae consequuntur, marito vel heredibus legitimis, ex sustentatione eius & hereditatis partitione.

Respondeo & Dico Primò, Adulter non tenetur ad vllam damni compensationem, nisi ei moraliter certum sit, esse suam prolem. Vbi aduerte, non videri certum, quamdiu habet probabilem rationem dubitandi de contrario: vt dictum est 1. 2. q. 19. artic. 6. Id enim moraliter certum censetur, quod prudenter ita creditur, vt contrarium nullò modo videatur probabile: talia enim passim humano more certa dicuntur. Nunc probatur, quia in dubio, melior est conditio possidentis: nemo enim tenetur aliquid soluere, & re sua se spoliare, nisi ei constet se debere. consentiunt ferè in hoc DD. Quamuis enim quidam dicant illum teneri, quando probabiliter credit esse suam prolem, hoc tamen non est ita generatim intelligendum; sed quando ita credit, vt non habeat probabilem rationem dubitandi de contrario. Fieri enim potest, vt quis probabiliter credat esse suam prolem, & etiam probabilitatem habeat non esse: quo casu certum est non teneri. vide Sotum lib. 4. de Iustit. q. 7. ar. 2. Nauar. c. 16. n. 48. & 49.

39

40 *Quid certum.*

Dico Secundò, Si vllò modo suauit vel procurauit, vt adultera prolem susceptam marito supponeret, fingeretque esse eius prolem, tenetur de damno secuto; nempe de alimentis & hereditate, vnà cum adultera. Ratio est; quia vterque est causa totius damni.

41

Si suauit, tenetur.

Vbi aduerte, vtrumque teneri pro rata aequè primò; adulterum, quia vtriusque nomine suauit; adulteram, quia vtriusque nomine fecit. Quando enim consilium est in commodum consultoris, ipse tenetur primo loco, executor solum in defectum. si tantum est in commodum executoris, executor tenetur primò, consultor solum secundariò in defectum.

Consultor & executor.

defectum